
UVODNIK

Poštovane čitateljice i čitatelji,

u ovome broju *Zbornika* objavljujemo deset znanstvenih radova, od kojih tri potpisuju strani autori te ih je sedam napisano na engleskome, a tri na hrvatskome jeziku. Osim radova iz polja filologije, u ovome broju čitateljima donosimo i radove iz polja povijesti i filozofije. Među navedenima, sedam članaka nosi kategorizaciju izvorni znanstveni rad, dva prethodno priopćenje, a jedan članak kategoriziran je kao pregledni rad.

U radu naslovljenom *Analiza stavova i potreba nastavnika engleskog jezika u procesu poučavanja učenika s teškoćama*, autorā Dina Dumančića i Javorke Milković, ispituju se iskustva i potrebe hrvatskih učitelja i nastavnika engleskoga jezika u poučavanju učenika s teškoćama. U ovom važnom istraživanju autori su se usmjerili na različite aspekte poučavanja učenika s teškoćama, kao što su poznavanje i prepoznavanje pojedinih teškoća u učenika, izvori informacija o pojedinim učenicima i njihovim teškoćama, stavovi prema inkluziji, samoprocjena vlastitih kompetencija te poznavanje i upotreba asistivnih tehnologija u nastavi. Rezultati istraživanja pokazali su da su se ispitanici najčešće susretali s teškoćama poput disgrafije, disleksije i diskalkulije, a vlastitu kompetenciju za rad s učenicima s teškoćama većina je ispitanika procijenila nedovoljnom iz različitih razloga. Usto, rezultati istraživanja donijeli su uvid u podatke o tome koja bi znanja i vještine hrvatski učitelji i nastavnici engleskoga jezika voljeli da su ih posjedovali prije nego li su počeli poučavati spomenutu skupinu učenika. Među njima primarno je istaknuto stjecanje znanja o tome kako prilagoditi nastavni materijal i testove potrebama učenika s teškoćama, kao i poznavanje različitih teškoća. Ovaj rad predstavlja vrijedan doprinos u području poučavanja učenika s poteškoćama te pruža uvid u trenutačnu situaciju u hrvatskim školama, a upućuje i na nedostatke izvjesnih znanja i vještina hrvatskih učitelja i nastavnika engleskog jezika. Upravo taj aspekt predstavlja polazišnu točku za povećanje kvalitete nastavnoga procesa poučavanja učenika s teškoćama, ali i razmatranje mogućnosti olakšavanja rada nastavnicima.

Članak autorica Petre Božanić i Jadranke Nemeth-Jajić predstavlja još jedan relevantan prilog u području jezikoslovlja, u domeni analize nazivlja kurikula nastavnoga predmeta Hrvatski jezik u obrazovnome sustavu Republike Hrvatske. Naime, u članku *Linguistic Terms in Contemporary High School Textbooks of Croatian Language* autorice istražuju koliko su suvremeni srednjoškolski udžbenici hrvatskoga jezika, izrađeni prema smjernicama predmetnoga kurikula iz 2019. godine, usklađeni u uporabi jezikoslovnoga nazivlja. Dosadašnja su istraživanja ustvrdila znatnu razinu neujednačenosti i nedosljednosti pri uporabi jezikoslovnoga nazivlja, poglavito u vidu pojave dvojnih naziva, odnosno sinonimnih parova i nizova. U ovom istraživanju obuhvatilo se suvremene srednjoškolske udžbenike hrvatskoga jezika, ukupno njih 16. Rezultati istraživanja uspoređeni su s nazivljem u predmetnom kurikulu za Hrvatski jezik (*Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*) iz 2019. godine, nekadašnjim *Nastavnim programom za gimnazije* iz 1994. te sa suvremenim školskim jezičnim priručnicima, točnije školskim gramatikama i pravopisima. Rezultati istraživanja pokazali su da su, u odnosu na osnovnoškolske udžbenike, u srednjoškolskim udžbenicima uočene znatnije nepodudarnosti prilikom imenovanja jezikoslovnih naziva na svim razmatranim razinama, izuzev pravopisne razine na kojoj je primjetna ujednačenost nazivlja na objema obrazovnim razinama. Osim neusklađenosti među udžbenicima, autorice su utvrdile i razvidnu neusklađenost u odnosu na predmetni kurikulum i odobrene jezične priručnike, što se najčešće ogleda u uporabi nazivoslovnih parova. U tom pogledu, ovaj članak skreće pozornost na istovremeno postojanje različitih naziva, koji su rezultat teorijskih nedoumica, a koje pak još uvijek nisu razriješene.

U članku pod nazivom *Play from (Behind) the Mirror: From Mimesis to the Author's Re-creation in Selected Works by Sylvia Plath, Vlado Gotovac, and Nam June Paik* autorica Ivana Dizdar

---

analizira, propitkujući, s jedne strane, mimetički karakter umjetnosti te, s druge, moć i granice stvaralačke imaginacije, kako se u odabranim književnim radovima i videouradcima autori koriste motivom i 'mehanizmom' ogledala s ciljem da, neovisno o autorskom opusu, podrijetlu i mediju u kojem stvaraju, pošalju istu poruku: gledatelj i gledano (pošiljatelj i primatelj) ne stoje u binarnoj opoziciji, već se međusobno preslikavaju u neprestanoj igri između nadzora i introspekcije, duhovnosti i tehnologije, prostora intime i (kontra)hegemonije (novih) medija. Korpus koji Ivana Dizdar analizira čine pjesma „Mirror“ Sylvije Plath (1961.), „Raport stražara iz Pompeja“ Vlade Gotovca (1964.) te videouradak, odnosno još uvijek postavljanu instalaciju, Nama Junea Paika pod nazivom „TV Buddha“, prvi put postavljenu 1974. godine. Uvažavajući funkcije jezika Romana Jakobsona, autorica uspješno pokazuje kako su u tekstualnim i vizualnim medijima jezici umjetnosti u prvome planu s ciljem slanja snažnih i neprestano re-kreirajućih poruka primatelju koji tako postaje suautorom. Pri tome ogledalo služi i kao motiv i kao alat ili mehanizam kojim se ispituje odnos između pošiljatelja, poruke i primatelja. Vodeći se metodologijom psihoanalize Jacquesa Lacana i poststrukturalističke ideje Jacquesa Derrida o „prenošenju označitelja“ (odnosno „preskakanjem“ izravnoga odnosa označeno – označitelj), rezultati istraživanja uputili su na moguće metamorfoze (lirskoga) subjekta i posljedične skokove u re-kreaciji identiteta čitatelja/gledatelja, a umjetnost se ponovno potvrđuje kao prostor za igru i pomicanje granica slobode.

Branka Drljača Margić u svojem se istraživanju također bavi filološkom temom. U članku *Students' English Language Proficiency in English-Medium Instruction: Teachers' Attitudes, Perceptions and Practices* autorica razmatra nefilološke studijske programe koji se izvode na engleskome jeziku u zemljama neengleskoga govornog područja. Uzimajući u obzir da engleski jezik kao jezik visokoškolske nastave (EJVIN) pokazuje mnoge prednosti, cilj ovoga rada bio je istražiti stavove nastavnika prema važnosti engleskoga jezičnog umijeća studenata, jezičnoj politici i jezičnoj potpori u EJVIN-u, njihove percepcije primjerenosti engleskih jezičnih vještina studenata za učinkovito sudjelovanje u EJVIN-u te njihove prakse, kao što je prebacivanje kodova, kojima pribjegavaju da bi odgovorili na jezične izazove studenata. Studija je bila dijelom međunarodnoga istraživanja o EJVIN-u u okviru kojega su provedeni strukturirani intervjui s trideset nastavnika s pet europskih sveučilišta. Rezultati istraživanja pokazali su da nastavnici uočavaju da oko trećina studenata nema potrebne engleske jezične vještine da bi uspješno studirali na engleskome jeziku i zadovoljili ishode učenja, a studentima je najproblematičnije shvaćanje nijansâ značenja pojedine teme te jasno i precizno pisano izražavanje. Ovim važnim istraživanjem autorica nam skreće pozornost na potrebu za eksplicitnom jezičnom politikom kojom bi se odredila minimalna potrebna jezična razina studenata te kako bi se spriječilo to da neadekvatno jezično umijeće stoji na putu kvalitetnomu učenju i poučavanju u EJVIN-u.

U svojem članku *The Influence of the Ideas of the Bourgeois Revolution in France on Ivan Mažuranić* Josip Miletić razmatra utjecaj ideja Francuske građanske revolucije na Ivana Mažuranića. Miletić polazi od ideje da je Francuska građanska revolucija kulminacija mnogih idejnih i političkih sučeljavanja različitih grupacija sa starim društvenim poretkom (*ancien régime*), inspiriranih primarno filozofijom politike francuskih prosvjetitelja i enciklopedista, koji u svojim tekstovima prezentiraju načela nove konstitucionalne države (prema Sunajko 2008). Odjek je Francuske građanske revolucije u Hrvatskoj, neposredno nakon njezina izbijanja, bio zanemariv, čak i osjetno manji nego u ostatku Habsburške Monarhije. Gotovo šest desetljeća nakon početka Francuske građanske revolucije u Hrvatskoj se stvorila pogodna preporodna klima, a na hrvatskoj političkoj sceni pojavila se velika politička figura: Ivan Mažuranić. U radu se analizira utjecaj ideja Francuske građanske revolucije na Mažuranićevo stvaralaštvo, a posebna je pozornost usmjerena na njegove političke spise nastale u revolucionarnoj, 1848. godini, *Hrvati Mađarom* i *Manifest naroda hrvatsko-slavonskog*, koje stvara nadahnut upravo idejama Francuske građanske revolucije. Rezultati istraživanja upućuju na Mažuranićevo

---

zagovaranje slobode i ravnopravnosti Hrvata te njihovih temeljnih povijesnih i prirodnih nacionalnih prava, u što uključuje i pravo na ravnopravnost hrvatskoga jezika ali se zalaže i za jezičnu ravnopravnost svih naroda u okviru Habsburške Monarhije. Miletić donosi zaključak kako je Mažuranić, kao istinski kršćanin, u osudi feudalnoga društvenog poretka uspio pomiriti motive kršćanstva i slobodarske ideje Francuske građanske revolucije.

Povilas Dumbliuskas autor je članka *Property and Its Fate: Hegel and Fichte on the Violence of Private Property Rights* te u njemu analizira Hegelove stavove prema onim Fichteovima o nasilju privatnoga vlasništva. Autor se vodi stajalištem da je pitanje prava i privatnoga vlasništva ključno za razumijevanje razvoja Hegelove misli, od njegove ontološke teorije ponovnoga ujedinjenja ljubavlju do složenije ontološke koncepcije ujedinjenja kao jedinstva jedinstva i razlike, koja karakterizira hegelovsku jensku misao, predstavljenu u eseju o prirodnome pravu. U ovome članku upravo problem privatnoga vlasništva omogućuje da se na drukčiji način postavi pitanje o Hegelovu složenome odnosu s Fichtetovim djelom *Wissenschaftslehre*. Unatoč Hegelovoj oštroj kritici Fichteove teorije prirodnoga prava i države, oba mislilaca složni su u ideji da je ključni problem u razmišljanju o pravu i državi inherentno nasilje građanskoga društva izraženo u pojmu ugovora, koje otkriva njihove duboko materijalističke pozicije. U članku se osvrće i na Hegelovu konceptualizaciju žrtve, koja je predstavljena kao tragedija kojom se apsolutni duh poigrava sam sa sobom te na ideju da se rat za Hegela tiče intrinzičnoga nasilja građanskoga društva kao samoodnosne negativnosti koja pokazuje koliko je slučajnost u središtu njegove koncepcije apsolutnoga duha.

U radu naslova *Politika u romanu „Unterstadt“ Ivane Šojat* autorica Sanja Tadić-Šokac analizira roman Ivane Šojat polazeći od činjenice da je u njemu uspostavljena veza između književnosti i politike te političkoga, a da se pri tome nije ugrozila autonomija ni jednog od dvaju polja jer se u njemu pokazuje kako politika djeluje na članove nekoliko generacija jedne obitelji njemačkoga podrijetla. U provedenoj analizi autorica se vodi stajalištem Jacquesa Derridaa iz 1992. godine u kojemu Derrida vidi književnost kao modernu instituciju neodvojivu od moderne institucije demokracije te iznosi mišljenje da autor književnošću može izreći sve što želi, a da pritom ostane zaštićen od svake vrste cenzure (političke, religijske, nacionalne). U provedenom istraživanju pokazuje se kako je u romanu *Unterstadt* prisutna snažna kritika politike i zla, koji se nemilosrdno obračunavaju s pojedincima i njihovim obiteljima tijekom važnih povijesnih zbivanja te se ovim djelom Ivane Šojat propituje odsutnost temelja društvenosti.

U istraživanju prikazanom u članku *First British Travelers and Residents in Japan: Sources and Perspectives of Research* autor Roman Kodet bavi se prvim britanskim putnicima i stanovnicima u Japanu nakon 50-ih godina 19. stoljeća, odnosno nakon otvaranja japanskih lukâ. Tada su Britanci bili među najbrojnijim putnicima na Dalekome istoku, pa su ostavili mnoge zapise o svojim iskustvima u Japanu. Kako su putopisi bili jako popularni u 19. stoljeću, posjetitelji Japana ostavili su znatnu količinu pisanoga nasljeđa u kojemu je moguće saznati i njihova mišljenja i stavove, kao i zapažanja o drugim kulturama. Premda donose subjektivne stavove i opažanja, komparativna analiza ovih izvora donosi zanimljive rezultate u pogledu britanske percepcije Japana u vrijeme ključnih promjena u toj zemlji. Naime, autori ovih povijesnih prikaza bili su različito motivirani, imali su različit stupanj obrazovanja i različit društveni položaj te su bili različitoga spola, što sve pridonosi različitostima u percepciji Japana. Premda je tema britanske percepcije Japana prilično istražena tijekom posljednjih desetljeća, ovaj rad izdvaja neke aspekte koji dosad nisu bili razmotreni, što pridonosi boljemu razumijevanju interakcije zapadnih i dalekoistočnih kultura u 19. stoljeću.

Retrodigitalizacija i interpretacija gramatika tiskanih do sredine 19. stoljeća članak je u kojemu se autorica Diana Stolac bavi dvjema strategijama opisa strukturâ jezika koje nalazimo u prvih gramatičara. Prva je strategija pokušaj opisa jezične strukture prema već uspostavljenome modelu opisa latinskoga jezika kao jezika europskoga obrazovanja, a druga je strategija

---

usmjerena na usporedbu s drugim europskim jezicima. Obje su t  strategije potvrđene u hrvatskim gramatikama do sredine 19. stoljeća. Korpus za istraživanje predstavljalo je osam gramatika tiskanih između 1604. i 1812. godine. U članku se pokazuje da su obje strategije imale i pozitivne i negativne učinke na svaku od gramatičkih kategorija koje se opisuju. Analizirane su one temeljne gramatičke kategorije za koje se može utvrditi da nisu odgovarajuće opisane. Autorica dolazi do zaključka da će tek Starčevićeva gramatika, kao prva gramatika koja opisuje ustrojstvo hrvatskoga jezika bez usporedbe s drugim europskim jezicima, ponuditi gramatički opis s manje balasta uzrokovana gramatičkom strukturom drugoga jezika. Ovaj članak predstavlja koristan prinos prikaza istraživanja provedenih u okviru projekta *Retrodigitalizacija i interpretacija hrvatskih gramatika do ilirizma* (IP-2018-01-3585), koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

Polazeći od zapažanja da vizija braka Thomasa Hardyja u romanu *Neslavni Jude* (1895) ne bi trebala biti pojednostavljena u izravnu osudu ove institucije, u članku Nataše V. Ninčetiović pod naslovom *Hardy's Vision of Love in "Jude the Obscure": Marriage as a Sordid Social and Legal Contract vs. Free Love as Comradeship* pokušava se dokazati da su autorova gledišta mnogo profinjenija. Prikazujući brakove, ali i slobodne zajednice glavnih likova roman se nastoji pozabaviti s nekoliko važnih pitanja, od ideje braka kao ekonomske institucije bez emocionalnih odnosa, do braka kao društveno-pravnoga ugovora koji supružnike postavlja u neravnopravan odnos te je neprikladan za oblikovanje prirode emocionalnih odnosa. Roman problematizira i zakonske odredbe kao nepotrebno usloţnjavanje već sloţenih odnosa, pa autorica iščitava ovaj roman kao svojevrsan apel reformâ bračnih zakona koji istovremeno onemogućavaju jednostavan proces rastave braka te pridonose viktimizaciji jednoga od supružnika, objektivizaciji, ali i uskraćivanju osnovnih ljudskih prava ženama. S tim u svezi, članak donosi zanimljiva promišljanja o društveno-pravnim regulacijama emocionalnih odnosa.

U dijelu *Zbornika* u kojemu objavljujemo nerecenzirane priloge predstavljamo jedan prikaz monografije i četiri vijesti o održanim konferencijama.

Frano Bilić na iscrpan način prikazuje monografiju *Habsburška Monarhija, 1809–1918*. Riječ je o hrvatskome prijevodu historiografskoga klasika *The Habsburg Monarchy, 1809–1918*, čuvenoga britanskog povjesničara Alana J. P. Taylora. Ključna pitanja kojima se knjiga bavi jesu unutarnja i vanjska politika Austrijskog Carstva (odnosno Austro-Ugarske nakon nagodbe iz 1867.), koju oblikuje dinamika među različitim klasnim i nacionalnim figurama i kolektivima unutar habsburške države. Premda je objavljena još daleke 1948. godine kao prerađena inačica istoimenog djela iz 1941. godine, ova kapitalna knjiga prevedena je na hrvatski jezik tek 1990. godine. Prijevod potpisuje Omer Lakomica, a urednički je posao pripao Zlatku Crnkoviću. U knjizi je fokus na „dugom 19. stoljeću“, tj. na posljednjemu stoljeću habsburške države, premda Taylor nije propustio priliku dotaknuti se i početaka Monarhije te važnijih događaja i činitelja koji su imali odlučujući utjecaj na njezin povijesni razvoj. Taylorovim se djelom i u suvremenoj povijesnoj znanosti često sluţi kao početno točkom proučavanja i istraživanja tema vezanih za „dugo 19. stoljeće“ Habsburške Monarhije jer ono pruţa jasan pregled povijesnoga razvoja Monarhije te ističe ključne unutarnje i vanjske čimbenike koji su ga oblikovali. Kroničan nedostatak „austrijske misije“ u posljednjem stoljeću njezine povijesti za Taylora ostaje temeljnim problemom koji Austrija, poslije Austro-Ugarska, nije mogla riješiti i zbog kojega je bila osuđena na propast. Nedefiniranost razloga za daljnje egzistiranje Monarhije i nejasnost cilja prema kojem bi država trebala stremiti rezultiralo je neprestanim „lutanjem“ austrijske unutarnje i vanjske politike, što je pak dovelo do njezina konačnoga sloma, a sve to Taylor značajki prikazuje u svojem glasovitome djelu.

Među vijestima izvršenima u ovogodišnji broj, potpisujem onu o održanoj 4. međunarodnoj konferenciji *DARIAH-HR – Digital Humanities & Heritage 2024: Legacy and Innovation*

---

u suautorstvu sa Sarom Karanović i Andreom Krstulović. Konferencija je održana na Filozofskome fakultetu u Splitu od 9. do 11. listopada 2024. godine, kada je ujedno obilježena 10. obljetnica konzorcija DARIAH-EU (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities), čime se istaknulo desetljeće napretka i razvoja istraživačkih infrastruktura u digitalnoj humanistici. Jedan od ciljeva konferencije bio je istaknuti važnost suradnje i razmjene znanja među znanstvenicima, stručnjacima iz humanističkih znanosti i stručnjacima specijaliziranim za knjižnične i informacijske znanosti, arhivistiku i upravljanje muzejskim kulturnim resursima. Naglašavajući povezanost digitalnih humanističkih znanosti i kulturne baštine, ova konferencija cilj je ove konferencije bio promicati usvajanje digitalnih tehnologija kao metodološkoga pristupa, ali i snažnoga alata koji ima svoju primjenu u području baštine, humanističkih znanosti, društvenih znanosti i umjetnosti.

Danica Radoš donosi vijest o još jednoj konferenciji koja je održana na Filozofskome fakultetu u Splitu, i to od 16. do 18. listopada 2024. godine. Riječ je o drugoj međunarodnoj konferenciji o antičkoj filozofiji i drugim filozofskim disciplinama pod nazivom *International Conference on Ancient Philosophy & Other* (ICAP&O). Konferenciju su organizirali Odsjek za filozofiju i Znanstveni centar „Berislav Žarnić“, s ciljem uspostave dijaloga i suradnje među akademikima i filozofima koji se bave istraživanjem antičke filozofske tradicije te njezinom primjenom u suvremenim filozofskim raspravama. Na skupu se raspravljalo o važnim filozofskim pitanjima, uključujući razne filozofske teorije i učenja u djelima antičkih autora te odnosu između antičkih metafizičkih koncepata i moderne znanosti.

Ana Ćosić izvještava čitatelje o međunarodnoj interdisciplinarnoj konferenciji koju su suorganizirali Filozofski fakultet u Splitu, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Hrvatski dom te Ministarstvo kulture i medija, odnosno Konzervatorski odjel u Splitu. Konferencija naslovljena *Think Art Conference* održana je od 12. do 14. rujna 2024. godine. Jedan od važnih ciljeva te konferencije bio je promicanje kulturne baštine, ispitivanje njezina odnosa prema izvedbenim umjetnostima te promicanje umjetničkih vrijednosti u vidu materijalnoga i nematerijalnoga kulturnog naslijeđa s ciljem prikazivanja različitih lica baštine. Osim navedenoga, cilj je bio prikazati različite primjere upravljanja povijesnim lokalitetima i razmijeniti iskustva o njihovoj revitalizaciji u izvedbenim umjetnostima. Primarna je ideja bila demonstrirati kako organizacija događaja na takvim kulturnim lokalitetima može pridonijeti stvaranju edukativnih modela i radionica te ispitati u kojoj mjeri stvaranje međunarodne mreže sudionika, koji sudjeluju svojim znanjem i studijama slučaja, može pridonijeti realizaciji kulturnih projekata.

Aleksandar Jakir i Andrijana Perković Paloš donose vijest o prvoj konferenciji koja je organizirana u sklopu istraživanja na projektu koji financira Hrvatska zaklada za znanost, a provodi se na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta u Splitu u suradnji s Hrvatskim memorijalno-dokumentacijskim centrom Domovinskoga rata. Projekt voditelja Aleksandra Jakira istražuje proces prilagodbe hrvatskih branitelja u tranzicijskome razdoblju, njihova nastojanja za očuvanje identiteta i sjećanja na Domovinski rat te mu je cilj pridonijeti poznavanju toga aspekta društvene povijesti Hrvatske nakon Domovinskoga rata i rasvijetliti proces prilagodbe branitelja mirnodopskomu razdoblju s posebnim naglaskom na inicijative vezane za očuvanje sjećanja na Domovinski rat. Namjena je projekta prikazati određene aspekte prelaska branitelja iz rata u mir, proces njihove prilagodbe u izrazito složenome razdoblju nakon završetka rata u vidu načina na koji su oblikovali svoj identitet i nastojali očuvati sjećanje na Domovinski rat. U tom je kontekstu važna i konferencija koja je održana 4. listopada 2024. na Filozofskom fakultetu u Splitu pod naslovom *Researching War Veterans in Contemporary Societies: New Approaches*. Izlaganja i rasprave s te konferencije na izvrstan su način izložili relevantna saznanja prikupljena u dosadašnjem bavljenju tematikom veterana te ovaj skup predstavlja izvrstan prinesak navedenom istraživanju, ali i poticaj za daljnja istraživanja braniteljske populacije u okviru navedenoga projekta o braniteljima u tranziciji.

Zastupljenost različitih znanstvenih grana, suvremenost tema kojima se autori bave u znanstvenim člancima ovogodišnjega broja, kao i zanimljive vijesti o važnim događanjima u organizaciji ili suorganizaciji Filozofskoga fakulteta u Splitu omogućili su Uredništvu pripremiti čitateljima izuzetno zanimljivo i poticajno izdanje časopisa *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. Sigurna sam da će novi broj nadahnuti mnoge čitatelje.

dr. sc. Nikica Mihaljević, red. prof.
glavna urednica *Zbornika radova Filozofskog fakulteta u Splitu*